

O CRIMĂ DIN MARTIE 1945

Ce are astă de-a face cu mine?

Povestea familiei mele

SACHA BATTHYANY

 Narrator

POVEȘTI
REALE,
BINE
SCRISE

O CRIMĂ DIN MARTIE 1945

Ce are astă de-a face cu mine?

Povestea familiei mele

Traducere din germană de
Irina Cristescu

SACHA BATTHYANY

 Narator

POVEȘTI
REALE,
BINE
SCRISE

cuprins

<i>prolog</i>	9
<i>unu</i>	13
<i>doi</i>	21
<i>trei</i>	29
<i>patru</i>	33
<i>jurnale I</i>	39
<i>cinci</i>	51
<i>jurnale II</i>	55
<i>sase</i>	57
<i>șapte</i>	73
<i>opt</i>	79
<i>jurnale III</i>	81
<i>nouă</i>	93
<i>zece</i>	101
<i>jurnale IV</i>	109

<i>unsprezece</i>	117
<i>doisprezece</i>	135
<i>jurnale V</i>	147
<i>treisprezece</i>	153
<i>paisprezece</i>	159
<i>cincisprezece</i>	171
<i>șaisprezece</i>	191
<i>șaptesprezece</i>	203
<i>optsprezece</i>	213
<i>nouăsprezece</i>	219
<i>douăzeci</i>	221
<i>douăzeci și unu</i>	229
<i>douăzeci și doi</i>	239
<i>jurnale VI</i>	249
<i>douăzeci și trei</i>	251
<i>mulțumiri</i>	257

Totul a început într-o zi de joi din aprilie, cu aproape șapte ani înaintea călătoriei mele la Buenos Aires. Pe atunci lucram la ediția de duminică a *Neue Zürcher Zeitung*. Era dis-de-dimineată, în redacție nu apăruse mai nimeni, era liniște și pace. Scriam un text despre un donator de spermă din Olanda, când o colegă mai în vîrstă, care de obicei nu prea stătea de vorbă cu mine, mi-a aruncat pe birou o pagină dintr-un ziar și mi-a spus:

— Ce familie mai ai și tu!

Mi-am ridicat privirea către ea, i-am zâmbit și mai apoi am citit articolul pe care îl decupase special pentru mine. Mă așteptasem la o istorie din secolul al XIX-lea, cu rochii infoiate sau poate cu niște bidivii. Sau poate un pod care căpătase numele unuia dintre strămoșii mei, vreun Ádám, Zsigmond sau Ladislaus Batthyány, după cum era ortografiat numele meu de familie în Ungaria. Familia Batthyány dăduse de-a lungul vremii conți, principi, ba chiar și episcopi. Un membru al familiei fusese prim-ministru în 1848, iar altul, Ladislaus Batthyány-Strattmann, fusese sanctificat în 2003 de Papa Ioan Paul al II-lea pentru meritele sale în calitate de medic la Roma. Istoria familiei putea fi urmărită până la Cruciadele împotriva turcilor din secolul al XIV-lea, însă la noi, în Occident, numele este practic

necunoscut și, în fond, de ce ar fi altfel? Cei mai mulți cred că este un nume tamil*, sumedenia de igrecuri amintindu-le de Sri Lanka. Doar în zilele din preajma Crăciunului ce mai vorbește lumea despre mine, dat fiind că atunci se difuzează trilogia *Sissi*, la unsprezece dimineață, în care Împărăteasa, jucată de Romy Schneider, valsează cu un conte pe nume Batthyány, îmbrăcat într-o uniformă bleu-bébé și cu părul strălucind de briantină.

Prin urmare, la aşa ceva mă aşteptam când mi-am aruncat privirea peste articolul din ziar, la ceva total inofensiv. În schimb, am citit următorul titlu: „Gazda din iad”, pe care nu l-am înțeles. Însă femeia din fotografie îmi era perfect cunoscută. Tante Margit. Scria că, în martie 1945, aceasta ar fi participat la masacrarea a 180 de evrei în orașul austriac de frontieră Rechnitz.

Ar fi dat o petrecere, ar fi dansat și ar fibăut, apoi, la miezul nopții, de amuzament, și-ar fi ațintit pistolul asupra oamenilor dezbrăcați din fața ei și ar fi apăsat pe trăgaci.

— Mulțumesc, am răspuns, am dat textul deoparte și am revenit cu ochii în monitor.

Nu mai aveam decât două ore ca să îmi termin de scris textul despre donatorul de spermă olandez.

Tante Margit? Tipă cu limba?

Când eram copil, ieșeam de trei ori pe an cu Tante Margit la cele mai scumpe restaurante din Zürich. Tata se punea pe înjurat încă de pe drum, fumând țigară după țigară, în Opelul nostru alb, iar mama îmi aranja părul cu un pieptene de plastic. Îi spuneam Tante Margit, niciodată doar Margit, de parcă Tante ar fi fost vreun titlu nobiliar. Se căsătorise cu unchiul tatălui meu, dar căsnicia îi fusese

* Limba tamilă, oficială în statul Tamil Nadu din India, în Sri Lanka și Singapore (n.t.).

dezastruoasă încă de la bun început. Margit era miliardara germană din familia Thyssen, el era un conte maghiar scăpătat. Mătușa mea era înaltă, cu un tors impresionant însipit pe niște picioare subțiri. În amintirea mea apare mereu îmbrăcată într-un deux-pièces încheiat până în gât, cu o eșarfă de mătase cu motive cabaline, poșeta din piele de crocodil de un roșu-bordo, cu catarame aurii, iar când vorbește despre sezonul de împerechere la căprioare sau despre croazierele pe Marea Egee își ițește vârful limbii afară, ca o șopârlă, în pauzele dintre propoziții. Mă aşezam cât mai departe de ea, Tante Margit ura copiii, și, în timp ce îmi plimbam furculița printre bucătelele de ficat de vițel, ridicam mereu privirea către ea. Voiam să văd cum scotea limba.

După moartea ei nu am mai vorbit decât rareori despre ea, iar amintirile mele despre prânzurile noastre comune au pălit. Asta până în ziua în care am citit în ziar despre acel orășel din Austria. Despre petrecere. Despre masacru. Despre uciderea celor 180 de evrei care au trebuit mai întâi să sedezbrace la piele, înainte de a fi împușcați, astfel încât cadavrele lor să se descompună mai repede. Cât despre Tante Margit - ea a fost în mijlocul evenimentelor.

L-am sunat pe tatăl meu și l-am întrebat dacă știuse despre toate astea. A tăcut și am putut auzi cum a destupat o sticlă de vin. Parcă îl și vedeam în fața ochilor, pe canapeaua lui obosită, care îmi place așa de mult, din camera de zi, din Budapesta.

— Margit a avut niște treburi cu naziștii, așa se spunea prin familie.

— În ziar scrie că ar fi organizat o petrecere și că momentul culminant al acesteia, cireașa de pe tort, a fost să strângă laolaltă 180 de evrei într-un grajd și să împartă arme invitaților. Toți erau beți pulbere. Fiecare a avut voie

NBRI
să tragă. Și Margit, „Gazda din iad”, aşa i se zice acum. În ziarele de limbă engleză i se spune „killer countess”.

Titlul fotografiei spune: „Două sute de evrei împușcați la o petrecere nazistă, la comanda contesei Thyssen”.

— Ce tâmpenie! Sigur că a existat crima, dar mi se pare puțin probabil ca Margit să fi avut ceva de-a face cu ea. Era un monstru, dar nu ar fi fost niciodată capabilă de aşa ceva.

— De ce era un monstru?

* * *

Înainte să citesc articolul despre Rechnitz și Tante Margit, istoria familiei nu mă interesase în mod deosebit. De fapt, nici nu prea aveam legătură cu ea. Dacă m-aș fi naștut în Ungaria, lucrurile ar fi stat altfel, acolo existau piețe și monumente dedicate strămoșilor mei. Dar eu nu am crescut la Budapesta, ci într-un apartament cu patru camere, de la periferia orașului Zürich, iar, când aveam opt ani, ne-am mutat câteva sute de metri mai încolo, într-o casă gri care arăta precum cubul Rubik pe care îl răsucea toată lumea prin anii 1980. Aveam o masă de ping-pong în grădină și un frigider uriaș ca americanii lăsat în urmă de foștii proprietari.

Mirosea nemaipomenit când deschideai congelatorul și îți băgai capul în el – dincolo de mazărea înghețată, în fund de tot. Și mai bine îmi amintesc de miroslul benzинăriei la care opream uneori seara, pe drumul de întoarcere de la prietenii părinților mei, pe care îi vizitam în fiecare duminică. Ședeam cu cei doi frați ai mei înghesuiți pe bancheta din spate, iar eu speram întotdeauna că tata va opri să alimenteze mașina. Și când ne opream, învârteam maneta până când geamul cobora de tot, închideam ochii și respiram adânc pe nas. Benzina și aerul rece, noi toți în

mașină, în drum spre casă – niciodată nu m-am simțit mai în siguranță. Iar când ajungeam, în sfârșit, acasă, mă prefăceam că dorm pentru ca tata să mă ia în brațe și să mă ducă în camera mea. Cămașa îi mirosea a vin și a țigări a vară. Asta a fost copilăria mea.

Ca balenele care se îndreaptă spre ape mai liniștite pentru a-și naște puii, aşa au rupt-o și părinții mei cu lumea și s-au așezat aici. Totuși, spre deosebire de balene, care mai apoi se reîntorc în adâncurile oceanelor, părinții mei au eșuat la periferie.

Posibil să se fi ascuns de propriul lor trecut. De amintirile despre Ungaria, despre război, despre fugă și refugiu.

Probabil că nu doreau să facă altceva decât să își înceapă, pur și simplu, o nouă viață în acest loc neatins de trecut, să nu se mai gândească la trecut. Așa că, în acest unghi mort, și-au construit căminul. și aproape că au izbândit.

Elveția e țara perfectă pentru noi începuturi, pentru a te lepăda de greutățile zilelor trecute, pentru că nimic de aici nu amintește de Hitler ori de Stalin. Cele două sisteme totalitare ale secolului trecut, nazismul, comunismul, lagărele de concentrare, gulagul, nu sunt aici decât capitoile din manualele de istorie din școli. Practic, nu există niciun monument pentru victimele războiului și nicio familie – cu excepția imigrantilor – a cărei istorie să fie marcată de aceste nenorociri. Nimeni nu întreabă: „Ia zi, bunicule, tu ce-ai făcut în război?” Nimeni nu a fost deportat sau gazat. Nimic nu trebuie „digerat”, nimic nu „iese la suprafață”, aşa cum se spune mereu în presă, atunci când vine vorba despre alte țări. Nu există niciun eșec colectiv, niciun fel de criză, în afara celor bancare.

Elveția nu a cunoscut decât prosperitate, siguranță și stabilitate, mai ales în perioada tinereții mele, la începutul anilor 1990, când lucrurile au devenit și mai amuzante,

iar cetățenii de la periferie ieșeau cu bicicletele în jurul lacurilor din preajmă și ziceau că se duc la *biking*.

O astfel de atmosferă idilică își pierde repede din farmec, ați zice. Atâta lipsă de probleme duce la suferințe în sânul familiei. Ei bine, nu în cazul tuturor.

Nici tata și nici mama nu s-au simțit acasă în Elveția, cea mai protejată țară din Europa. Au învățat germana locală și au mers la schi, și-au cumpărat un prăjitor de pâine atunci când toată lumea o făcea, iar iarna mâncau și ei Raclette, presărând brânză topită peste cartofi, iar peste ea poate ceva mai multă boia decât alții. În realitate însă, participau la viața țării doar pentru că aşa trebuia. Își salutau vecinii, dar ar fi preferat să se strecoare nevăzuți până la mașină. În sinea lor, se amuzau pe seama Elveției și a elvețienilor – sau, cel puțin, aşa mi se părea mie pe atunci. Nu-i deranțau deloc ocazionalele remarcă xenofobe ale unor vecini care se minunau de originea numelui nostru ciudat de familie sau de faptul că vorbeam germană foarte bine pentru niște străini sau de faptul că mașina noastră mâncată de rugină nu se prea potrivea în peisaj. Ei știau că nu aveau să facă prea mulți purici pe acolo. Pentru ei, Elveția a fost întotdeauna un parc de distracții, iar viața de acolo, ireală – în tot cazul, fără sușuri și coborâșuri, fără felicitate și fără suferință. Pentru că cine nu pierduse cel puțin câteva rude în război, cine nu văzuse cum o putere de ocupație străină, fie ea germană sau rusă, făcuse totul una cu pământul, nu putea pretinde că înțelegea ce era viața. Suferința era moneda forte, felicitatea și peisajul idilic nu contau deloc. Trecutul era întotdeauna mai important decât viitorul, ce era vechi, mai bun decât lucrurile moderne.

Amândoi au visat, fiecare în felul său, la o altă viață în căsuța lor de la marginea orașului Zürich, acest loc fără trecut, pe care tatăl meu avea să îl părăsească în curând.